

Den allra första kalendern, som Einar fick av sin mamma, är honom särskilt kär.

Einar Larsson

Ålder: 68 år.

Familj: System Elisabet och hennes familj.

Bor: I Boråby i Skåne.

Gör: Driver Blå Kossan Antikvariat & Galleri, www.blakossan.se

Aktuell: Med sin utställning av Aina Stenberg-MasOlles adventskalendrar, bland annat Sveriges första adventskalender.

Einar ställer ut sina unika adventskalendrar

Varje dag öppnar jag en lucka – precis som när jag var barn!

1934 kom den första svenska adventskalendern, skapad av sagoboksillustratören Aina Stenberg-MasOlle. 31 fina kalendrar gjorde hon – och Einar Larsson äger dem allihop. Nu visas de i hans utställning, som skimrar av nostalgi.

Text och foto: Madeleine Walles

Aina Stenberg-MasOlle gjorde 31 kalendrar till scoutrörelsen. (Privat bild)

Sveriges allra första julkalender kom 1934 och föreställer familjen MasOlles egen gård. Kalendern gjordes på beställning av Scoutförbundet och budskapet var tydligt: "Den ska vara större än den tyska, utan glitter och med tomtar."

Einar med sin mor hemma på småbruket i Hörbytrakten julen 1957. (Privat bild)

Det var ett högtidligt ögonblick när 5-årige Einar Larsson nyvaken tassade fram för att öppna luckan i sitt livs första julkalender, den 1 december 1960. Kalendern var en gåva från hans mor och där på väggen lockade nu bilden av ett juligt, snötäckt landskap med en spännande blandning av tecknade figurer: tomtenissar med stora luvor, barn i samedräkt, kända pepparkaksfigurer och två musikanter i skotsk kläddräkt.

Här frestade 24 nummerade luckor, en att öppna varje morgon under den långa väntan fram till julafton. Försiktigt pillade Einars små barnfingrar upp rutan med nummer 1, den som gömde sig

i nocken på det rödmålade timmerhuset. Där möttes han av sin allra första kalenderbild och kärleken till papperskalendern var ett faktum.

Vad Einar Larsson inte visste då, som litet barn, var att den som tecknat kalendern var konstnären och sagoboksillustratören Aina Stenberg-MasOlle. Eller att hans kalender skulle bli starten på ett spännande samlande i vuxen ålder.

Miljö från Siljansnäs

Aina Stenberg-MasOlle skapade redan 1934 den allra första svenska adventskalendern, på

uppdrag av Sveriges Flickors Scoutförbund. Hon gav upphov till något alldeles nytt och spännande för Sveriges barn.

Uppdraget hade Aina sedan kvar i många år, och fram till och med 1964 skapade hon en

ny adventskalender varje år. Alla fyllda med lantliga miljöer hämtade från

hennes hembygd, Siljansnäs i Dalarna.

Figurerna fick ändra karaktär lite efter tid – från klassisk nutidsromantik till idyllisk trygghet under krigsåren och lite mer exotiska inslag under 50- och 60-talen, i takt med

att medvetenheten om omvärlden växte. Inte konstigt att de blivit kära samlarföremål.

Alla de 31 adventskalendrar som Aina skapade finns nu i Einar Larssons ägo och inför julen ställer han ut dem på sitt antikvariat Blå Kossan i Borås på Österlen. Skyltfönstret lockar med klassiska julböcker och ett vinterlandskap med tågbanor och en liten stad med upplysta hus. Innanför väntar en miljö som doftar gott av gamla böcker och rummet där Einar prydligt hängt upp sin samling av adventskalendrar, bland annat den från 1934, den allra första.

– Jag har köpt de flesta kalendrarna via Tradera och haft turen att hitta säljare med

Vänd

Adventskalendern uppfanns i Tyskland

• Traditionen med julkalender kommer från Tyskland på 1800-talet. I en barnbok av Elise Averdieck beskrivs hur man räknade ner dagarna fram till jul genom att bland annat elda ett ljus per dag eller rita kritstreck på dörren.

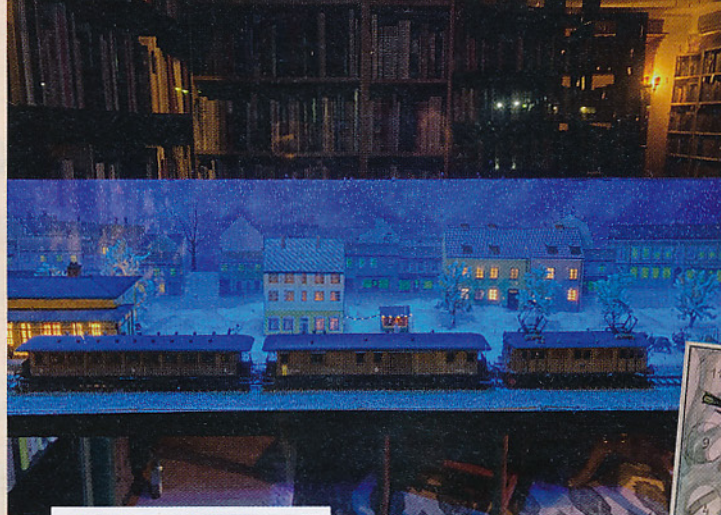
• Tidigt 1900-tal skapade tyske Gerhard Lang julkalendern. Som liten pojke fick han 24 kakor av sin mor med tanken att äta en om dagen 1–24 december. Som vuxen vaknade minnet av kakkalendern och Gerhard, som då arbetade i tryckeribranschen, lär 1908 ha tryckt den första adventskalendern. Den bestod av två ark, ett med julmotiv att klistra upp på det andra. På 1920-talet utvecklade han idén med öppningsbara luckor och en bild innanför.

• I Sverige kom den första tryckta svenska julkalendern 1934. Den gavs ut av Sveriges Flickors Scoutförbund för att samla in pengar till rörelsen och presenterades som "en rolig julnyhet för småttingar". Kalendern ritades av Aina Stenberg-MasOlle, som sedan tecknade en ny kalender åt scoutrörelsen varje år fram till 1964. Kalendrarna har kommit i nytryck, en per år, sedan 1973.

• Den 1 december 1957 började Sveriges Radio sända *Barnens adventskalender*, där barn varje morgon fram till jul sjöng, pratade julförberedelser och öppnade luckor i en kalender. 1960 sändes den första kalendern i Sveriges Television, där tomtens Titteliture öppnade luckor i ett adventshus. Troligtvis världens första tv-sända julkalender. 1971 fick programmet namnet *Julkalendern*.

• Internet förändrade världen i mitten av 1990-talet, och 2001 skapade Johan Asplund den första julkalendern på nätet.

Källor: julkalenderonline.se, Nordiska museet, *Den svenska julboken* av Jan-Öjvind Swahn

”Det första jag gör är att öppna en lucka

Forts från föreg sida

flera original som inte varit alltför dyra, säger Einar och ler nöjt. Några av kalendrarna i min samling är dock inte original, utan nyutgåvor. Svenska Scoutförbundet ger fortfarande, varje år, ut en kalender med Ainas klassiska motiv. Men min förhoppning är förstås att jag framöver ska finna originalen även till dessa.

Komplett samling

Hans fina samling väcker kära minnen hos alla som, liksom Einar, var barn på 60-talet. Men den bjuder även på en minnesresa till föräldrarnas uppväxtår tidigare decennier, vilket skapar ett nostalgiskt skimmer över samlingen.

Det var när Einar, i föräldrahemmet utanför Hörby, fann två kalendrar från 40-talet, en som tillhört hans mor Marianne och en som varit moster Ingrids, som idén till samlandet föddes.

– Sedan dröjde det ända till 2019 innan jag hade en komplett samling, säger Einar. Det var då jag för första gången skapade en utställning här i mitt antikvariat. Sedan kom pandemin, men 2022 visade jag upp adventskalendrarna igen och i år hoppas jag att många vill komma till

Borrby och uppleva barndoms-nostalgi här.

Einar har alltid älskat julen och minns all förväntan som barn. På den tiden började man inte pynta så tidigt som vi gör idag, och som han minns det var det bara adventskalendern och adventsljusstaken som signalerade klivet in i julmånaden. Just därför blev kalenderns betydelse så mycket större. Och för Einar var det viktigt att aldrig tjuvtitta i förväg.

– Min mor berättade att hon och hennes syster fick dela julkalender när de växte upp och öppna luckan var annan dag. De höll noggrann koll på vem som skulle öppna på lucia och julaften, för dessa datum var alltid lite extra.

Einars kärlek till julen

Vid jul skapar Einar en magisk skyltning i sitt antikvariat. (Privat bild)

På 50- och 60-talen fick kalendrarna exotiska inslag och först då även scouter tecknade i bilden.

En påfågel och en elefant – bland mycket annat – fick plats på den här kalendern.

håller i sig, så även barndomens

nostalgi med att öppna luckor.

– Jag gör det fortfarande! Varje år tar jag fram en av Aina Stenberg-MasOlles kalendrar och hänger upp på sovrumsväggen – precis som när jag var barn. Det första jag gör varje morgon i december är att försiktigt öppna dagens lucka.

– Första advent tänder jag också första ljuset i adventsljusstaken, äter årets första lussebulle och lyssnar på julmusik.

Men vill han verkligen öppna luckorna i de fina gamla kalendrarna som hänger i hans samling?

– Jag har några dubletter, säger Einar och skrattar. Dessutom är jag väldigt försiktig. Du kan inte se att jag öppnat luckorna och tittat! ■